

De lancering van de ESPEN Special Interest Groep Klinische Voeding voor kinderen

Origineel artikel in *Clinical Nutrition ESPEN* 19 (2017) 45-48 (gebruiken als referentie bij verwijzing naar dit artikel): The launch of the ESPEN Special Interest Group in Paediatric Clinical Nutrition.

Auteurs: K. Gerasimidis^a, J.M. Hulst^b, M. Chourdakis^c, K. Huysentruyt^d, B. Koletzko^e, K.F.M. Joosten^{b,*}

^a Human Nutrition, School of Medicine, College of Medicine, Veterinary and Life Sciences, Royal Hospital for Sick Children, University of Glasgow, Glasgow, United Kingdom

^b Erasmus Medisch Centrum, Sophia Kinderziekenhuis, Kinderafdeling, Rotterdam, Netherlands

^c Department of Medicine, Aristotle University of Thessaloniki, Greece

^d Department of Pediatric Gastroenterology, Universitair Ziekenhuis Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Brussels, Belgium

^e Ludwig-Maximilians-Universität Munich, Division of Metabolic and Nutritional Medicine, Dr. von Hauner Children's Hospital, University of Munich

Medical Centre, Munich, Germany

* Koen F.M. Joosten is de auteur met wie gecorrespondeerd kan worden over dit artikel: k.joosten@erasmusmc.nl

Samenvatting

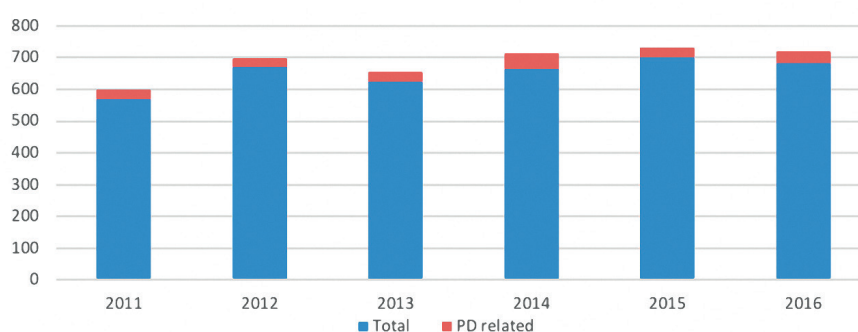
Achtergrond en doelstellingen: tijdens het 37ste jaarlijkse ESPEN-congres in Lissabon (RED: 2015) werd de nieuwe Special Interest Group (SIG) in Pediatric Clinical Nutrition opgericht. Als eerste activiteit van de werkgroep werd aan alle ESPEN-leden een enquête verstuurd om meningen te peilen over doelstellingen van deze SIG, om de belangstelling van ESPEN-leden voor (onderzoek naar) klinische voeding voor kinderen in kaart te brengen en om de mogelijkheid voor toekomstige samenwerking te bieden. **Methoden:** Een online enquête werd verspreid via de reguliere ESPEN-nieuwsbrief. **Resultaten:** In totaal vulden 123/2828 (4,3%) ESPEN-leden uit 50 landen de enquête in. Negenenvijftig van de respondenten waren werkzaam in de kindergeneeskunde en/of gerelateerd onderzoek, 42 in de volwassengeneeskunde en

20 in beide. Zevenenvijftig (51%) respondenten waren het erover eens dat voeding voor kinderen onvoldoende aan bod komt in de huidige ESPEN-activiteiten en 90% zou graag meer onderwerpen uit de kindergeneeskunde zien op de jaarlijkse ESPEN-congressen. Volgens 85 (69%) van de respondenten zou de ontwikkeling van richtlijnen op het gebied van klinische voeding voor kinderen het belangrijkste doel van de SIG moeten zijn. Zesenzeventig (69%) respondenten geloofden dat de oprichting van de SIG een positief effect zal hebben op het ledenbestand van ESPEN. **Conclusies:** Er is behoefte aan meer aandacht voor kindergeneeskunde binnen ESPEN. De *SIG Pediatric Clinical Nutrition* streeft ernaar multicenter onderzoek te bevorderen, richtlijnen te ontwikkelen en een platform te bieden voor interactie en kennisuitwisseling.

1. Introductie

In september 2015 werd op het 37ste ESPEN-congres in Lissabon de nieuwe ESPEN *SIG Pediatric Clinical Nutrition* opgericht en goedgekeurd door de adviesraad van ESPEN. De oprichting van een SIG voor de kindergeneeskunde kwam voort uit de behoefte om zorgverleners en wetenschappers met interesse op dit gebied meer te betrekken bij de activiteiten van ESPEN en om klinische voeding voor kinderen beter te vertegenwoordigen in de activiteiten van ESPEN. Hoewel ESPEN een lange traditie heeft in het verzorgen van onderwijs over klinische voeding voor kinderen in de vorm van Life-Long-Learning (LLL)-cursussen en het publiceren van translationeel voedingsonderzoek bij gehospitaliseerde kinderen in *Clinical Nutrition*, het belangrijkste tijdschrift van ESPEN, vond men dat de kindergeneeskunde beperkt aan bod komt binnen de jaarlijkse congressen en onderzoeksactiviteiten van ESPEN. Ook nemen weinig artsen en wetenschappers binnen de kindergeneeskunde deel aan de ESPEN-congressen. In de periode van 2011 tot en met 2016 werden 204 van de 3911 ingezonden abstracts ingedeeld in de categorie 'kindergeneeskunde' ($5,3 \pm 1,1\%$ per jaar). (figuur 1).

Figuur 1. Totaal aantal en kindergeneeskunde-gerelateerde (PD-related) abstracts op de jaarlijkse congressen van ESPEN tussen 2011 en 2016

Tabel 1:
Kenmerken van respondenten

Vragen	n
Beroep*	
Medisch specialist	62
Diëtist	40
Voedingskundige	24
Verpleegkundige	5
Apotheker	4
Anders	2
Huidig aandachtsgebied wat betreft onderzoek*	
Volwassengeneeskunde	51
Volwassengeneeskundig onderzoek	18
Kindergeneeskunde	69
Kindergeneeskundig onderzoek	26
Lidmaatschap van andere andere organisaties op het gebied van de kindergeneeskunde*	
ESPGHAN	17
ESPE	2
ESPNIC	2
Anders	16

* Meer dan 1 antwoord mogelijk

De doelstellingen van de nieuw opgerichte *SIG Pediatric Clinical Nutrition* zijn veelvoudig en betreffen klinische zorg, onderzoek, netwerken en educatieve activiteiten:

- Coördineren, bevorderen of ontwikkelen van onderzoeksprojecten en -programma's over klinische voeding voor kinderen.
- Ontwikkelen van standpunten, consensusdocumenten en richtlijnen op het gebied van klinische voeding voor kinderen.
- Samenwerken met andere ESPEN SIG-groepen en andere kindergeneeskundige verenigingen.
- Rapportage aan ESPEN- en andere betrokken partijen over activiteiten van de SIG via congressen, ESPEN-tijdschriften, de ESPEN-website en andere communicatiekanalen.
- Actief betrokken zijn bij de ontwikkeling en verzorging van LLL-cursussen.
- ESPEN-comités ondersteunen en adviseren bij de organisatie van congressen of bijeenkomsten over aspecten die verband houden met klinische voeding voor kinderen.
- Stimuleren van deelname van zorgverleners en wetenschappers vanuit de kindergeneeskunde aan ESPEN-congressen en andere activiteiten van ESPEN, zoals werkgroepen en LLL-cursussen.

De eerste activiteit van de SIG was om ESPEN-leden hun mening te laten geven over opzet en doelstellingen van deze SIG en hen de mogelijkheid te bieden deel te nemen aan en betrokken te zijn bij de activiteiten van deze werkgroep.

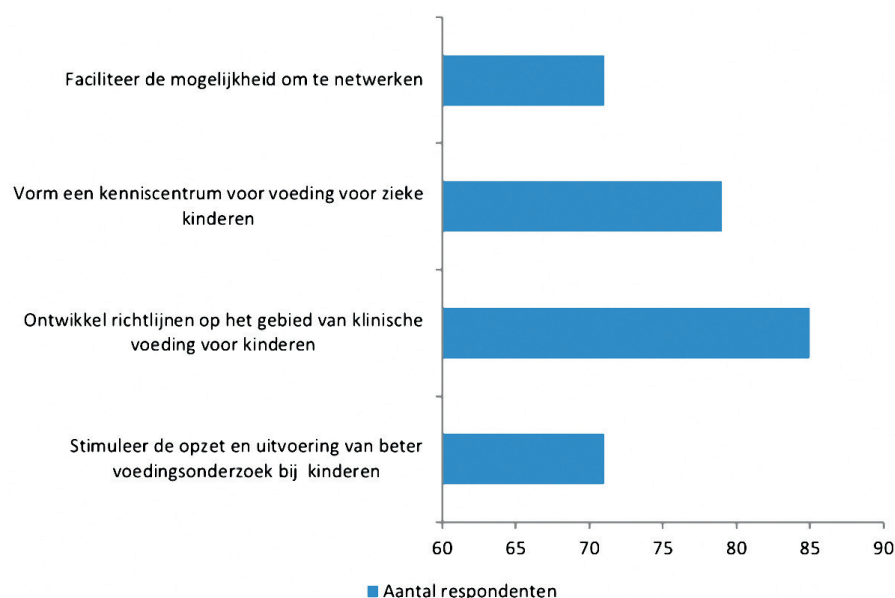
2. Methodes

Een online enquête werd verspreid onder alle leden van ESPEN via de reguliere digitale nieuwsbrief voor ESPEN-leden. Omdat er nog geen vragenlijst beschikbaar was, werd een vragenlijst (op verzoek verkrijgbaar bij auteurs) samengesteld door de leden die de *SIG Pediatric Clinical Nutrition* opgericht hebben. De vragenlijst bestond uit vier thematische gebieden:

1. Beroep, land waarin werkzaam en vakgebied van de respondent.
2. Lidmaatschap van organisaties op het gebied van de kindergeneeskunde (bijvoorbeeld ESPGHAN, ESPE, ESPNIC).
3. De mening van de respondent over hoe goed klinische voeding voor kinderen is vertegenwoordigd in de ESPEN-activiteiten en of ze hiervoor meer aandacht zouden willen zien op het programma van het jaarlijkse ESPEN-congres.
4. De waarde en de reikwijdte van een *SIG Pediatric Clinical Nutrition* en of de oprichting ervan het aantal leden van ESPEN zou vergroten.

In totaal waren er 11 vragen; daarnaast konden respondenten hun e-mailadres doorgeven voor toekomstige communicatie en interactie met de SIG. Leesbaarheid en gebruiksgemak van de vragenlijst werd beoordeeld door Britse postdoctorale studenten voeding. De definitieve versie werd goedgekeurd door het dagelijks bestuur van ESPEN dat tevens toestemde in de uitvoering van het onderzoek. Goedkeuring van een ethische commissie werd niet noodzakelijk geacht voor deze enquête onder leden. Beschrijvende statistiek werd toegepast en resultaten worden gepresenteerd als absolute getallen en frequenties. Verschillen tussen gecategoriseerde gegevens werden onderzocht met behulp van de Chi kwadraat test.

Figuur 2: Mogelijke doelstellingen van de SIG Pediatric Clinical Nutrition

Tabel 2:
Antwoorden van respondenten op de enquête

Vragen, n (%)	Totaal	Werkzaam op kinder-afdeling	Werkzaam op volwas-senafdeling	Werkzaam op kinder-en volwassenafdeling	p-values
Kindergeneeskunde is goed vertegenwoordigd in ESPEN					
Ja	20 (18)	9 (17)	8 (22)	2 (11)	0,048
Nee	57 (51)	33 (61)	12 (32)	11 (58)	
Weet ik niet	34 (31)	11 (21)	17 (46)	6 (32)	
Geïnteresseerd in meer kindergeneeskundige onderwerpen op het jaarlijkse ESPEN-congres					
Ja	99 (90)	52 (98)	28 (78)	18 (95)	0,005
Nee	11 (10)	1 (2)	8 (22)	1 (%)	
Geïnteresseerd in deelname aan activiteiten van de SIG					
Ja	83 (75)	51 (96)	20 (54)	11 (58)	<0,001
Nee	28 (25)	2 (4)	17 (46)	8 (42)	
Oprichting van de SIG zal het aantal leden van ESPEN verhogen					
Ja	76 (69)	38 (72)	24 (67)	13 (68)	N/A
Nee	5 (5)	1 (2)	2 (5)	1 (5)	
Weet ik niet	29 (26)	14 (26)	10 (28)	5 (26)	

* Aantal antwoorden varieert per vraag.

3. Resultaten

Van de in totaal 2828 ESPEN-leden aan wie de reguliere digitale ESPEN-nieuwsbrief werd verzonden, openden 859 (30%) de nieuwsbrief, 149 van hen (17,4%) volgden de elektronische link naar de enquête en in totaal 123 leden uit 50 verschillende landen vulden de enquête in. De meerderheid van de respondenten was medisch gekwalificeerd en werkte op een kinderafdeling in het ziekenhuis (tabel 1). Zesentwintig respondenten meldden dat hun huidige baan bestond uit kindergeneeskundig onderzoek. 59 (49%) van de respondenten werkten op de kinderafdeling van een ziekenhuis of deden kindergeneeskundig onderzoek, 42 (35%) van de respondenten waren werkzaam op een afdeling voor volwassenen of deden onderzoek bij volwassenen en 20 (16%) respondenten werkten zowel met kinderen als volwassenen. De helft van de respondenten was langer dan 4 jaar lid van ESPEN en 34 (28%) respondenten waren ook lid van andere organisaties op het gebied van de kindergeneeskunde, waarvan de *European Society of Paediatric Gastroenterology Hepatology and Nutrition* (www.espgan.org) het vaakst genoemd werd (tabel 1). De meerderheid van de respondenten (n = 57, 51%) was het niet eens met de stelling dat de kindergeneeskunde voldoende vertegenwoordigd wordt in de huidige activiteiten van ESPEN. Dat vonden met name de leden die werkzaam zijn binnen de kindergeneeskunde (tabel 2).

Toen hen werd gevraagd waar de *Pediatric Clinical Nutrition SIG* zich vooral op zou moeten richten, was de meest gehoorde reactie (n = 85, 69%) "de ontwikkeling van richtlijnen voor de kindergeneeskunde in Europa" (figuur 2). De overgrote meerderheid van de respondenten (n = 99, 90%) zou meer presentaties op het terrein van de kindergeneeskunde willen zien tijdens het jaarlijkse ESPEN-congres. Dat vonden met name de respondenten die werkzaam

zijn op de kinderafdeling van een ziekenhuis of kindergeneeskundig onderzoek doen (tabel 2). Zevenenzeventig respondenten (69%) denken dat met de oprichting van een *SIG Pediatric Clinical Nutrition* het aantal leden van ESPEN zal toenemen en 83 (75%) hebben belangstelling getoond voor deelname aan de activiteiten van de SIG en hebben hun e-mailadres voor toekomstige communicatie verstrekt (tabel 2).

4. Discussie

Voor zieke kinderen is een optimale voedingsondersteuning noodzakelijk, omdat zij niet alleen voeding nodig hebben voor het herstel van ziekte, maar ook voor groei en ontwikkeling. Het traditionele dogma dat kinderen 'kleine volwassenen' zijn en dat de diagnose en behandeling van kinderen daarom gebaseerd kunnen worden op resultaten van onderzoek bij volwassenen en dat de behandeling van volwassenen geëxtrapoleerd kan worden naar kinderen is bewezen onjuist. Er is meer onderzoek nodig om richting te kunnen geven aan de behandeling van kinderen en aan de toekomstig onderzoek.

Chronisch zieke kinderen met complexe voedingsproblemen zoals aangeboren hartaandoeningen, inflammatoire darmaandoeningen en cystic fibrosis hebben tegenwoordig een betere prognose en overleving. Echter, de prevalentie van ondervoeding blijft substantieel hoog bij deze kinderen en associatiestudies laten consistent een duidelijke relatie tussen een slechte voedingstoestand en ongunstige klinische uitkomsten zien (Hecht, 2015; Chourdakis, 2016). Het is nu tijd om de hypothesen uit deze associatiestudies in gecontroleerde (interventie)studies te testen en de effectiviteit van voedingsinterventies bij het verbeteren van de prognose van deze kinderen te onderzoeken. Een goed voorbeeld is de recente,

gerandomiseerde, multicenter PEPaNIC-studie (RED: *Early versus Late Parenteral Nutrition in the Pediatric Intensive Care*) die in de toekomst tot aanpassing van de behandeling van ernstig zieke kinderen kan leiden (Fivez, 2016). Deze studie liet zien dat het onthouden van parenterale voeding bij ernstig zieke kinderen tijdens de eerste week van opname op de intensive care in vergelijking met het starten van parenterale voeding binnen de eerste 24 uur, de kans op nieuwe verworven infecties verkleinde en het herstel bespoedigde, met een kortere beademingsduur en een korter verblijf op de intensive care. Deze studie opent een nieuwe discussie binnen de wetenschap die kan leiden tot aanpassingen van richtlijnen voor de behandeling van ernstig zieke kinderen.

Vanuit het oogpunt van de volksgezondheid bestaat er weinig twijfel over dat de kwaliteit en kwantiteit van voeding in de jonge levensjaren centraal staat in de ontwikkeling van chronische ziekten op latere leeftijd (Koletzko, 2014; Koletzko, 2014). Deze wetenschap moet nu vertaald worden naar beleid en interventies. Ook is er behoefte aan grote multicenter studies en aan kennisuitwisseling tussen zorgverleners en wetenschappers met interesse in voeding voor het zieke kind.

De resultaten van dit ledenonderzoek suggereren dat de kindergeneeskunde binnen ESPEN onvoldoende aan bod komt en dat er met name onder professionals in de kindergeneeskunde behoefte is aan meer relevante onderwerpen bij de activiteiten van ESPEN. Bovendien is het nu tijd om bevindingen vanuit fundamentele wetenschap, dierproeven en klinische studies te vertalen naar evidence-based en gepersonaliseerde voedingstherapie voor het zieke kind. Het is duidelijk dat de doelstellingen van deze SIG divers dienen te zijn; er zal zowel aandacht moeten zijn voor de ontwikkeling van richtlijnen als voor kennisuitwisseling, netwerken en beter onderzoek betreffende alle aspecten van voeding voor zieke kinderen.

De *SIG Pediatric Clinical Nutrition* streeft ernaar deze doelstellingen te verwezenlijken een platform te ontwikkelen voor samenwerking en kennisuitwisseling. Als een eerste initiatief, naar voorbeeld van collega's die zich bezighouden met klinische voeding voor volwassenen, zal de SIG in nauwe samenwerking met andere organisaties op het gebied van de kindergeneeskunde werken aan een standpunt en aanbevelingen met betrekking tot de definitie, screening en beoordeling van ondervoeding bij zieke kinderen.

Verklaring van auteurschap: KG analyseerde de gegevens en schreef het eerste concept manuscript met JH. Alle auteurs hebben een substantiële bijdrage geleverd aan de opzet en het design van de studie en aan het verkrijgen, analyseren en interpreteren van de gegevens. Alle auteurs waren betrokken bij het tegenlezen of schrijven van het definitieve manuscript. Alle auteurs hebben de definitieve versie goedgekeurd.

Verklaring van belangenconflicten en financieringsbronnen: De auteurs rapporteren geen belangenverstremming. De studie is niet gefinancierd door een andere partij.

Dankwoord:

We danken alle ESPEN-leden die hebben deelgenomen aan de online enquête. We bedanken professor Philip Calder voor het verstrekken van de gegevens over het aantal ingezonden abstracts voor de ESPEN-vergaderingen van 2011 tot en met 2016.

Dit artikel is vertaald door Gerdien Ligthart-Melis en Mariël Klos.

Referenties

- Chourdakis, M., C. Hecht, K. Gerasimidis, K. F. M. Joosten, T. Karagiozoglou-Lampoudi, H. A. Koetse, J. Ksiazyk, C. Lazea, R. Shamir, H. Szajewska, B. Koletzko and J. M. Hulst (2016). Malnutrition risk in hospitalized children: use of 3 screening tools in a large European population—3. *The American Journal of Clinical Nutrition* 103(5): 1301-1310.
- Fivez, T., D. Kercklaan, D. Mesotten, S. Verbruggen, P. J. Wouters, I. Vanhorebeek, Y. Debaveye, D. Vlasselaers, L. Desmet, M. P. Casaer, G. Garcia Guerra, J. Hanot, A. Joffe, D. Tibboel, K. Joosten and G. Van den Berghe (2016). Early versus Late Parenteral Nutrition in Critically Ill Children. *N Engl J Med* 374(12): 1111-1122.
- Hecht, C., M. Weber, V. Grote, E. Daskalou, L. Dell'Era, D. Flynn, K. Gerasimidis, F. Gottrand, C. Hartman and J. Hulst (2015). Disease associated malnutrition correlates with length of hospital stay in children. *Clinical nutrition* 34(1): 53-59.
- Koletzko, B., B. Brands, M. Chourdakis, S. Cramer, V. Grote, C. Hellmuth, F. Kirchberg, C. Prell, P. Rzehak and O. Uhl (2014). The Power of Programming and the Early Nutrition project: opportunities for health promotion by nutrition during the first thousand days of life and beyond. *Annals of Nutrition and Metabolism* 64(3-4): 187-196.
- Koletzko, B., M. Chourdakis, V. Grote, C. Hellmuth, C. Prell, P. Rzehak, O. Uhl and M. Weber (2014). Regulation of early human growth: impact on long-term health. *Annals of Nutrition and Metabolism* 65(2-3): 101-109.